

TRP HISTORY: ΑΦΑΝΕΙΣ ΗΡΩΕΣ ΕΝΟΣ ΛΗΣΜΟΝΗΜΕΝΟΥ ΑΓΩΝΑ ΓΙΑ ΓΗ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ (του Μιχάλη Γιαννεσκή)

✘ Το 1952 άρχισε στην Κένυα η εξέγερση των Μάου-Μάου, ανταρτών από τη φυλή Κικούγιου, που απαιτούσαν την επιστροφή της γης τους και την ελευθερία τους από τον αποικιακό δεσμό. Η δρακόντεια απάντηση της αποικιακής κυβέρνησης της Βρετανικής Αυτοκρατορίας ήταν να μαζέψει σε στρατόπεδα συγκέντρωσης σχεδόν ολόκληρη τη φυλή, 1,5 εκατ. άτομα, και να βασανίσει και να θανατώσει δεκάδες χιλιάδες. Πρόσφατες έρευνες αποκάλυψαν την πρωτοφανή βαναυσότητα της καταστολής της εξέγερσης και τον ηρωισμό των θυμάτων.

Δουλοπάροικοι στην πατρική τους γη

Ευρωπαίοι, κυρίως Βρετανοί, άποικοι άρχισαν να καταφθάνουν στην Κένυα από τις αρχές του 20ου αιώνα. Ιδιοποιήθηκαν τις πιο εύφορες περιοχές και περιόρισαν μεγάλο μέρος του γηγενούς πληθυσμού σε εκτάσεις οριοθετημένες για τις διάφορες φυλές. Απαγόρεψαν στους Αφρικανούς να ασχολούνται με τις πιο κερδοφόρες καλλιέργειες (όπως καφέ και τσάι). Διόρισαν γηγενείς συνεργάτες τους ως αρχηγούς στα χωριά, παραμερίζοντας τα υπάρχοντα παραδοσιακά συμβούλια των γερόντων. Ένα σημαντικό μέρος του πληθυσμού αναγκάστηκε να καλλιεργεί τη γη των αποίκων, ουσιαστικά επιβιώνοντας ως δουλοπάροικοι.

Οι άποικοι δήλωναν ότι ο στόχος τους ήταν ο «εκπολιτισμός» των Αφρικανών. Ωστόσο από τα πρώτα χρόνια της αποίκησης εξόντωσαν τον πληθυσμό πολλών χωριών. «Υπάρχει μόνο ένας τρόπος να βελτιωθούν οι Κικούγιου, [και] αυτός είναι να εξολοθρευτούν», είχε γράψει τότε ένας άποικος.

Κατά τη διάρκεια του 2ου Παγκοσμίου Πολέμου, πολλοί Κικούγιου

στρατολογήθηκαν και πολέμησαν με τους Βρετανούς στη Μέση Ανατολή και στην Βιρμανία. Μετά το τέλος του πολέμου, η αποικιακή κυβέρνηση προσέλκυσε με παροχές γης και κονδυλίων αποστρατευμένους Βρετανούς στην Κένυα. Αντίθετα, οι αποστρατευμένοι Κενυάτες επιστρέφοντας στη χώρα τους αντιμετώπισαν συνθήκες πολύ χειρότερες από εκείνες που είχαν πριν από τον πόλεμο.

Η εξέγερση των Μάου-Μάου

Η καταπίεση και η οικονομική εξαθλίωση οδήγησε τους Κικούγιου να αρχίσουν ένα κίνημα κατά της αποικιακής κυβέρνησης και των γηγενών συνεργατών της, το οποίο ονομάστηκε Μάου-Μάου. Η ονομασία Mau-Mau προέρχεται από το ακρωνύμιο του σκοπού της εξέγερσης στη γλώσσα Σουαχίλι: Mzungu Arudi Ulaya, Mwafrika Apate Uhuru – [εάν] ο λευκός επιστρέψει στην Ευρώπη, ο Αφρικανός θα μπορούσε να ελευθερωθεί.

Το κίνημα άρχισε το 1943 και μέσα σε μερικά χρόνια η πλειοψηφία των Κικούγιου είχε δώσει τον «όρκο ενότητας» με τον απελευθερωτικό αγώνα των Μάου-Μάου. Οι στόχοι του αγώνα τους ήταν «γη και ελευθερία»: ανάκτηση της πατρικής τους γης και απαλλαγή από τον αποικιακό ζυγό.

Η εξέγερση των Μάου-Μάου ξεκίνησε το 1952 με επιθέσεις (μερικές από τις οποίες ήταν όντως βάνουσες) κατά Αφρικανών που συνεργάζονταν με τις αποικιακές αρχές, και μετέπειτα κατά λευκών αποίκων. Περίπου 20.000 αντάρτες, εξοπλισμένοι με μαχαίρες ή αυτοσχέδια και παμπάλαια όπλα, βρέθηκαν αντιμέτωποι με 4 τάγματα και ένα σύνταγμα τακτικού στρατού, μαχητικά αεροπλάνα και βομβαρδιστικά, και ένα μεγάλο αριθμό ενόπλων αποίκων και γηγενών συνεργατών τους.

Μέσα σε δύο περίπου χρόνια η ένοπλη αντίσταση των ανταρτών είχε εξουδετερωθεί σχεδόν οριστικά, με βάνουσο τρόπο. Ωστόσο, το 1954 εντάθηκαν οι βιαιοπραγίες κατά των συλληφθέντων

ανταρτών και αμάχων, που κράτησαν μέχρι το 1960: μαζικές συλλήψεις των Κικούγιου, φυλάκιση σε στρατόπεδα συγκεντρώσεως, και βασανιστήρια.

Απόκρυψη του αριθμού των νεκρών και των κρατουμένων

Η διοίκηση του αποικιακού κράτους κρατούσε εκτενή και λεπτομερέστατα αρχεία σχετικά με την εξέγερση και την καταστολή της, αλλά κατέστρεψε τα περισσότερα προτού η Κένυα αποκτήσει την ανεξαρτησία της. Όμως μερικά από τα αρχεία που είχαν σταλεί στην Βρετανία είχαν παραμείνει σε αρχειοφυλάκιο και ανακαλύφθηκαν πολλά χρόνια αργότερα. Τα εν λόγω αρχεία και συνεντεύξεις με περίπου 300 επιζώντες αντάρτες και συγγενείς τους παρουσιάζουν μια κατάσταση εντελώς διαφορετική από αυτή που είχε προβάλλει η αποικιακή διοίκηση.

Κατά τη διάρκεια της εξέγερσης οι απώλειες των λευκών ήταν 32 άποικοι και 63 στρατιώτες, και των Αφρικανών που συνεργάστηκαν μαζί τους 527. Ο επίσημος αριθμός των νεκρών ανταρτών και αμάχων ήταν 11.503, αλλά πρόσφατες έρευνες υπολογίζουν τον αριθμό των νεκρών σε 50.000-100.000.

Σύμφωνα με την αποικιακή διοίκηση, 80.000 Μάου-Μάου κρατούντο στα στρατόπεδα συγκεντρώσεως. Όμως νέοι υπολογισμοί δείχνουν ότι οι κρατούμενοι πρέπει να ήταν 160.000-320.000. Επιπλέον, αυτοί οι αριθμοί δεν περιλαμβάνουν άνδρες, γυναίκες και παιδιά που βρίσκονταν εσώκλειστοι και υπό φρούρηση σε καταλύματα περιφραγμένα με συρματοπλέγμα. Σχεδόν όλη η φυλή των Κικούγιου, περίπου 1,5 εκατομμύρια άτομα, φυλακίστηκε σε διάφορων ειδών στρατόπεδα συγκέντρωσης, που αποτελούσαν ένα γιγαντιαίο γκουλάγκ.

Οι αποκαλύψεις των ακροτήτων

Τα αρχεία που ανακαλύφθηκαν δίνουν μια σοκαριστική εικόνα της βαναυσότητας που υπέστησαν οι Μάου-Μάου: αναφέρουν βασανιστήρια, δολοφονίες, ακόμα και περιπτώσεις που αντάρτες κάηκαν ή κυριολεκτικά ψήθηκαν ζωντανοί.

Πολλοί Μάου-Μάου υποβλήθηκαν σε βασανιστήρια για να ανακαλέσουν τον όρκο ενότητας με τον αγώνα τους. Παρ' όλες τις κακουχίες που υπέστησαν, ελάχιστοι αντάρτες ανακάλεσαν τον όρκο τους. Οι συγκλονιστικές καταθέσεις των επιζώντων αποκάλυψαν συστηματικούς ευνουχισμούς ανδρών, βιασμούς γυναικών και καθημερινούς ξυλοδαρμούς και βασανιστήρια. Ακόμα και αθώοι Κικούγιου που δεν είχαν ανάμειξη στην εξέγερση βασανίζονταν για να καταδώσουν συγχωριανούς τους που υποστήριζαν με τρόφιμα ή άλλους τρόπους τους Μάου-Μάου. Σχετικά ντοκιμαντέρ του BBC και του Al-Jazeera απεικονίζουν συγκινητικές μαρτυρίες των επιζώντων και την απaráμιλλη καρτερικότητα, ηρωισμό και αφοσίωση τους στον αντιαποικιακό αγώνα.

Εξήντα χρόνια αργότερα, η δικαίωση των θυμάτων εκκρεμεί

Μερικά από τα θύματα της αποικιοκρατικής βίας προσέφυγαν το 2009 στα βρετανικά δικαστήρια, ζητώντας από το βρετανικό κράτος να αναγνωρίσει ότι είχαν υποστεί βασανιστήρια. Αρχικά το κράτος αρνήθηκε οποιαδήποτε ευθύνη, υποστηρίζοντας ότι η κυβέρνηση της ανεξάρτητης Κένυας, η οποία διαδέχθηκε την αποικιακή, ήταν υπεύθυνη. Όταν έχασε την πρώτη δίκη, το κράτος άρχισε να κωλυσιεργεί, μάλλον προσβλέποντας ότι ο αριθμός των 80χρονων και 90χρονων επιζώντων θα μειωνόταν σύντομα.

Τελικά το 2013 η βρετανική κυβέρνηση «εξέφρασε τη λύπη της» για τα συμβάντα και πρόσφερε αποζημίωση 3.800 στερλίνων στο καθένα από τα 5.228 θύματα που είχαν προσφύγει στο δικαστήριο. Ωστόσο η κυβέρνηση δεν αποδέχθηκε την ευθύνη για τις πράξεις της αποικιακής διοίκησης στην Κένυα. Μια νέα δίκη για τη δικαίωση άλλων βασανισμένων Μάου-Μάου ξεκίνησε στο Λονδίνο το 2016.

Μέχρι σήμερα, η βρετανική κυβέρνηση δεν έχει αποδεχθεί την

ιστορική της ευθύνη για την πρωτοφανή βαναυσότητα με την οποία αντιμετώπιστηκε η εξέγερση των Μάου-Μάου. Όπως επισήμανε πρόσφατα ένας απόστρατος Βρετανός συνταγματάρχης, η κυβέρνηση γνωρίζει ότι παρόμοιες ακρότητες είχαν διαπραχθεί και ακόμα διαπράττονται στην καταστολή πολλών εξεγέρσεων, αλλά τις παραδέχεται μόνο όταν αδιαμφισβήτητες αποδείξεις την αναγκάζουν. Ούτε η Κένυα έχει αναγνωρίσει πλήρως τον αγώνα των Μάου-Μάου, παρότι οφείλει σε μεγάλο βαθμό την ανεξαρτησία της στις θυσίες τους.

Σημείωση – Οι παρακάτω πηγές καλύπτουν λεπτομερώς τα γεγονότα που αναφέρονται παραπάνω από διαφορετικές σκοπιές:

Anderson, D. (2005). *Histories of the Hanged: Britain's Dirty War in Kenya and the End of Empire*. Weidenfeld & Nicholson, London.

Benest, D. (2011). *Atrocities in Britain's Counter-Insurgencies*. *The Royal United Services Institute Journal*, vol. 156, part 3, pp. 80-87.

Elkins, C. (2005). *Britain's Gulag: The Brutal End of Empire in Kenya*. Jonathan Cape, London.

Kitson, F. (1960). *Gangs and Counter-gangs*, Barrie and Rockliff, London.

Εκτενέστατη βιβλιογραφία στην ιστοσελίδα του πανεπιστημίου του Warwick:

http://www2.warwick.ac.uk/fac/arts/history/students/modules/mau_mau/mm_reading_list_2016-17.pdf (τελευταία πρόσβαση 21 Δεκεμβρίου 2016).

Ντοκιμαντέρ «Kenya: White Terror» του BBC (Νοέμβριος 2002):

<http://news.bbc.co.uk/1/hi/programmes/correspondent/2416049.stm>

Αναρτημένο ολόκληρο και σε τμήματα στο YouTube (τελευταία πρόσβαση 21 Δεκεμβρίου 2016):

Ντοκιμαντέρ «The Last Battle» του Al-Jazeera (Μάιος 2013):
<http://www.aljazeera.com/programmes/witness/2013/05/201352110394421881.html>

(τελευταία πρόσβαση 21 Δεκεμβρίου 2016).

Πηγή/φωτογραφίες: thepressproject.gr